

INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER

IMITATION ELLER SKAPELSE

Vincent Rodin

Uppsats/Examensarbete:	15 HP
Program och/eller kurs:	JP1520
Nivå:	Grundnivå/Avancerad nivå
Termin/år:	HT 2018
Handledare:	Misuzu Shimotori
Examinator:	Lars Larm
Rapport nr:	xx (ifylles ej av studenten/studenterna)

Abstract

Uppsats/Examensarbete:	15 HP
Program och/eller kurs:	JP1520
Nivå:	Grundnivå/Avancerad nivå
Termin/år:	HT 2018
Handledare:	Misuzu Shimotori
Examinator:	Lars Larm
Rapport nr:	xx (ifylles ej av studenten/studenterna)
Nyckelord:	Japanska, svenska, översättning, skönlitteratur.

The aim of this study was to compare four original Japanese books with their corresponding translations in Swedish, using the following questions; are the translations semantic or communicative? And in what way does this manifest itself in the translations. Second, why do the translator choose respective method and what consequences does that bring the translation? This study was conducted using Newmark's theories regarding semantic and communicative translation theory, whereas the semantic translation shows loyalty to the author and the communicative to the readership. Semantic translation, therefore, is more focused on preserving source text elements such as style, aesthetic value and text. The communicative translation, on the other hand, is more focused on readership comprehension. This study was conducted by choosing paragraphs in the Swedish translations and subsequently comparing them to the Japanese originals. The paragraphs were chosen depending on how well they suited the aim of this study. The selected paragraphs were then translated, word by word, in order to illustrate more clearly how Japanese text was translated into Swedish. Results show, in accordance with my hypothesis, that all the books were translated mainly using a semantic translation method where focus was on preserving source text elements where loyalty is shown towards the author. Sometimes at the expense of fluency, naturalness and comprehension. However, there are also some examples where a communicative translation method was used in order to help the Swedish readership with context.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Syfte och frågeställningar	2
3. Bakgrund	3
4. Teoretisk bakgrund	5
<i>4.1 Tabell 1: Newmarks översättningstabell</i>	7
5. Tidigare forskning	8
6. Material och metod	9
<i>6.1 Tabell 2: Analysmaterial</i>	10
7. Disposition	11
8. Analys	12
<i>8.1 Efter mörkrets inbrott</i>	12
8.1.1 Kultur.....	12
8.1.2 Förhållande till KT	13
8.1.3 Användning av KS.....	13
8.1.4 Målspråksform.....	14
<i>8.2 En gåtfull vänskap</i>	15
8.2.1 Kultur.....	15
8.2.2 Förhållande till KT	15
8.2.3 Användning av KS.....	16
8.2.4 Målspråksform.....	17
<i>8.3 Författare till yrket</i>	17
8.3.1 Kultur.....	17
8.3.2 Förhållande till KT	18
8.3.3 Användning av KS.....	19
8.3.4 Målspråksform.....	20
<i>8.4 Tystnaden</i>	20
8.4.1 Kultur.....	20
8.4.2 Förhållande till KT	22
8.4.3 Användning av KS.....	22
8.4.4 Målspråksform.....	23
9. Diskussion	24
Litteraturlista	28

1. Inledning

Hakase no aishita suushiki (2003), professors älskade ekvation (min övers), är en japansk bok skriven av den japanska författaren Yoko Ogawa. Efter närmare undersökning visade det sig att boken även fanns på svenska där den hade översatts med titeln En gåtfull vänskap. Två till synes helt olika titlar på samma bok. Hur kommer det sig att den svenska titeln inte påminde om, eller ens för den delen liknade sitt original. Har inte översättaren en skyldighet mot författaren och dennes val av titel?

Forskare har diskuterat detta sedan början av första århundradet kring vad som egentligen är det korrekta inom översättningsteorin (Newmark 1988: 45). Ska man översätta ordagrant, fritt eller mittemellan? Är översättaren skyldig att imitera eller har de friheten att skapa? En av de mest profilerade professorerna inom översättning, (Ingo 2007:29, 341) menade att man alltid stod på stadig mark så länge man höll sig till att översätta ”så exakt som möjligt, så fritt som situationen kräver”.

Peter Newmark (1991) satte sin egen prägel på diskussionen under sin karriär, då genom att bl.a. introducera två metoder inom översättningen som han kallade för semantic translation och communicative translation. Newmark tog därför vid den långa diskussionen som genom åren har gått både fram och tillbaka. Han menade att ju viktigare en text är desto mer ordagrant bör den översättas (Newmark 1991: 1). Vilken metod man nu än väljer innebär det varken mindre eller större frihet för en översättare eftersom texten alltid måste vara korrekt och ekonomisk (Newmark 1988:36). Vidare menade han att en välgjord översättning alltid bör utgå ifrån en ordagrann översättning, där det egentligen inte är motiverat att frångå den förrän man ställs inför ett översättningsproblem som fordrar en semantisk eller kommunikativ översättningsmetod (Newmark 1988:36,70).

Som översättare ställs man inför mängder av val när man översätter. När bör man t.ex. behålla en titel, och under vilka omständigheter har man rätt att ändra den? Trots att det inte finns ett enkelt svar på den frågan går det i alla fall att tala om olika översättningsmetoder, där valet av metod och teori kommer att få konsekvenser för texten.

Som läsare tänker man förmodligen inte alltid på att texten är återberättad genom en annan persons penna där översättningen i allra högsta grad kommer att ha präglats av översättaren. Ordet återberättad är centralt här eftersom en översättning aldrig kan göra anspråk på att vara ett original (Newmark 1988 s. 4–5). Ser man detta ur ett källkritiskt perspektiv kan man

därför kalla originalet för primärkällan, medan översättningen således blir sekundärkällan. I regel säger man att sekundärkällan är mindre trovärdig eftersom uppgifterna förvanskas ju längre bort de hamnar ifrån primärkällan (Häger 2009: 154).

I denna uppsats vill jag därför titta närmare på de översättningsprocesser som har legat till grund för den svenska översättningen och vad det har fått för konsekvenser för utformningen av texten.

2. Syfte och frågeställningar

Denna uppsats har som syfte att jämföra fyra originalböcker på japanska med deras svenska översättningar. Jag vill undersöka denna översättningsprocess utan att göra anspråk på att jaga ett rätt eller fel. Mitt mål är därför att undersöka texterna utifrån det som Newmark kallar för en semantisk och kommunikativ översättningsmetod, där val av översättningsmetod visar olika lojalitet. Den semantiska till författaren och den kommunikativa till läsekretsen (Newmark 1991:11).

Syftet med denna uppsats mynnar således ut i följande frågeställningar:

- Kännetecknas översättningarna av ett semantiskt eller kommunikativt förhållningssätt, och på vilket sätt manifesteras det i de svenska texterna?
- Varför väljer översättaren respektive metod och vad får det för konsekvenser för översättningen?

Min hypotes är att man i högre grad använder en semantisk översättningsstrategi, framför allt i seriös litteratur, precis som Newmark också skriver (Munday 2012:71), men att man också växlar mellan de båda beroende på situation. Något som Newmark själv nämner som en lämplig översättningsstrategi (Newmark 1991: 10–11). Utöver detta har översättarna, vars böcker jag kommer att undersöka i denna uppsats, själva yttrat sig på ett sätt där de menar att anglosaxiska och amerikanska översättare tar sig större friheter i sitt sätt att översätta än svenska. Något som tyder på att de själva intar en mer semantisk översättningsstrategi där lojaliteten framför allt visas till författaren.

3. Bakgrund

All översättning är baserad på en teori om språk menar Newmark, där översättningsmetod bör väljas utifrån textens funktion. Utifrån detta lyfter han fram tre huvudkategorier av texttyper: Den informativa, vokativa och expressiva (Newmark 1988: 39–41). Informativa texter handlar vanligtvis om nyhetstexter, uppsatser eller vetenskapsrapporter. Av den anledningen kommer därför inte denna kategori att vara aktuellt i denna uppsats, utan jag kommer framför allt att fokusera på den expressiva och den vokativa textfunktionen.

I den vokativa texten är läsekretsen i centrum där textens funktion är att väcka tankar och känslor hos mottagaren. Till genren hör bl.a. reklam och populärfiktion vars syfte är att övertyga, underhålla, fängsla och sälja (Newmark 1988: 41). Skönlitterära böcker är onekligen en del av detta eftersom syftet med dem bl.a. är att väcka känslor och sälja exemplar. Newmark rekommenderar här en kommunikativ översättningsstrategi eftersom texterna måste vara begripliga för läsekretsen (Newmark 1988: 41–42). Det innebär att översättaren noggrant måste gå igenom måltexten lingvistiskt och kulturellt inför översättningen för att den i slutändan ska få den effekt man önskar.

I den expressiva textfunktionen är fokus på författarens intima uttryck, såsom tankar, uttryck och ton, varför essäer, poesi och självbiografier brukar räknas in i denna kategori (Newmark 1988:39–40). Det är dock sällan som en text uteslutande tillhör en av kategorierna. I regel brukar man säga att de inkluderar lite av varje, även om tonvikten kan ligga lite extra på någon av dem. Det innebär således att en tongivande expressiv text, t.ex. en biografi, kan innehålla delar som också är av vokativ natur.

Newmark menar att det är viktigt att man som översättare är medveten om textens intention för att kunna göra en adekvat bedömning (Newmark 1988: 42). När texterna har klassificerats och bedömts tar Newmark upp den semantiska och kommunikativa översättningen som lämpliga metoder att angripa den vokativa och expressiva texten.

Innan vi går in på Newmarks teorier om översättning är det viktigt att belysa de olikheter som finns mellan det japanska och svenska språket. Saknar man kunskaper i det japanska språket kommer det att krävas en omfattande genomgång för att ta upp samtliga skillnader mellan svensk och japansk grammatik. Därför kommer jag istället att illustrera dessa med hjälp av några få och tydliga exempel. Jag inleder dock detta med en sammanfattning där jag helt

enkelt konstaterar att japanska meningsstrukturer skiljer sig helt och hållet från europeiska (Kindaichi, 2010:17).

Till att börja med innehåller svenskan tre tempus, presens, preteritum (imperfektum) och perfektum, åker, åkte och har åkt. Japanskan har två tempus och tidsformer, presens och preteritum, iku och iki-mashita (Pettersson, Pettersson 1995:42). Det innebär således att en översättning mellan dessa två språk alltid kommer att kräva en anpassning till tempussystemet.

Japanska är ett SOV språk. Det innebär att en mening är konstruerad i ordningen: subjekt, objekt och verb. Jag mat äter. Svenskan är ett SVO språk där man således säger, jag äter mat. Utöver denna fundamentala skillnad är den svenska ordföljden reglerad om man jämför med den japanska. Både på fras- och textnivå. Det innebär att ordföljden när man ska svara på vem som gör vad med vem i en text, ur begriplighetssynpunkt måste följa en viss ordning i svenskan. På japanska är ordföljden generellt sett mycket friare eftersom postpositionerna som visar satsfunktionen är väldigt tydliga (Pettersson, Pettersson 1995:25). Lite enklare uttryckt kan man säga att man inom japanskan lättare kan kasta om satserna och snarare fråga vad gör vem med vem, eller vem med vem gör vad.

Läser man en japansk text, eller lyssnar på en konversation för den delen, kommer avsaknaden av subjektet att vara flagrant i många fall; vem eller vad är det egentligen som gör något i satsen? Inom japanskan finns nämligen en viss ovilja att explicit uttrycka sådant som anses vara underförstått och redan framgår av situationen. Man tolkar alltså sammanhanget och utläser på så sätt subjektet utan att skriva ut det, trots att språket saknar personböjning och att verbet ofta saknar ett subjekt. De japanska verben och sociala markörer har dock en förmåga att visa på vem som gör vad i en mening genom sättet de används på i tal och text (Pettersson, Pettersson 1995:40).

Inom de germanska språken, där svenskan ingår, är regeln den motsatta. Subjektet får (i stort sett) under inga omständigheter utelämnas (Pettersson, Pettersson 1995:28). På grund av detta kommer en översättare som översätter från japanska till svenska att bli tvungen att lägga till subjekt efter subjekt i texten eftersom det annars inte blir tydligt för läsaren vem eller vad det är som gör något.

Artighet är en annan viktig aspekt av språk. Både inom svenskan och japanskan. För visst råder det ingen tvekan om att vi tilltalar och behandlar vår chef på arbetsplatsen lite

annorlunda än våra vänner och familjemedlemmar. Och tur är väl det. I Sverige kan artighet illustreras med hjälp av klädval, hållning och hur man säger vissa saker, precis som med japanskan. Men till skillnad från svenskan har man i japanskan gått lite längre där språkbruket, i både text och tal, erbjuder ett mer varierat sätt att uttrycka just artighetsnivåer, eller bemötandeuttryck om man så vill kalla det (Pettersson, Pettersson 1995:263). Man använder till exempel olika verbändelser beroende på vem man talar med. Talar du med din vän kan du säga, *watashi ha Sutokkuhorumu ni iru*, jag är i Stockholm. Men talar du med någon, där artig japanska fordras, säger du istället, *watashi ha sutokkuhorumu ni orimasu*, jag är i Stockholm. Eftersom vi inom svenskan saknar motsvarande verbändelser, där nivåer av artighet tydliggörs, (Pettersson, Pettersson 1995:263–264) innebär det att översättaren kommer att få brottas med hur artighetsnivån ska framgå i översättningen från japanska till svenska.

Sist men inte minst tar jag upp ett relativt välkänt exempel för att visa på de grammatiska skillnaderna mellan svenskan och japanskan. Inom svenskan har vi artiklar som visar på bestämd form, katten, och obestämd form, en katt. Japanskan saknar dessa helt och hållet. Det innebär att det japanska ordet för katt, *neko*, kan översättas till svenska som katt, en katt, katten, katter eller katterna. Detta eftersom japanska substantiv heller inte är räknebara till skillnad från svenskan. Sett till detta är det egentligen bara av sammanhanget eller andra attribut som man kan förstå vilket av dessa det handlar om (Pettersson, Pettersson 1995:106).

Som jag nämnde tidigare i detta stycke skiljer sig alltså japanska meningsstrukturer helt och hållet från europeiska. Men det innebär inte för den sakens skull att det är omöjligt att göra en adekvat översättning, tvärtom. Det kan snarare ses som en annan typ av utmaning där översättaren erbjuds en större chans att visa upp ett mått av sunt förnuft, känslighet och erfarenhet av de båda språken i fråga (Newmark 1988: 3–4). För som Newmark själv säger är det svåra med översättning inte de grammatiska elementen utan de lexikala (Newmark 1988: 32).

4. Teoretisk bakgrund

Semantic translation och communicative translation, semantisk och kommunikativ översättning (min övers) anser Newmark vara sina främsta bidrag till översättningsteorin i stort (Newmark 1991: 10). I tabell 1, Newmarks översättningstabell, som följer nedan kommer jag att presentera en detaljerad beskrivning av de parametrar som illustrerar den

semantiska och kommunikativa översättningsmetoden. Inledningsvis följer dock en kort sammanfattning av de båda metoderna.

I den semantiska översättningen tolkas originaltexten vilket innebär att översättningen i sig kommer att vara underordnad källtexten, framöver används förkortningen KT (Newmark 1988:48). Det innebär att översättaren i största möjliga utsträckning måste återge de semantiska och syntaktiska strukturerna som finns i KT och rendera exakt samma kontextuella resultat i måltexten, framöver används förkortningen MT (Munday 2012:70). Det innebär att översättaren håller sig kvar inom källspråkets (KS) kultur och utöver det bevarar författarens lingvistiska stil, uttryck och estetiska ton. Författaren är med andra ord auktoriteten mot vilken översättaren måste vara lojal (Newmark 1988:36, 47–48). Denna typ av översättningsmetod passar väl ihop med semantiska texter, som bl.a. seriös litteratur och biografier.

Den andra metoden är den kommunikativa översättningen vars syfte är att förklara originaltexten. Det innebär att översättaren ska rendera exakt samma kontextuella mening som finns i KT på ett sätt så att innehåll och språk är begripligt och förståeligt (Newmark 1988:47). Det innebär att översättaren i högre grad kan åsidosätta semantiska aspekter i KT som innefattar författarens stil, uttryck och estetiska ton till förmån för att vara helt och hållet naturlig (Newmark 1988:26). För läsekretsen av MT innebär detta att texten blir mer lättläslig och tillgänglig för målgruppen (Newmark 1991:11) eftersom det finns tendenser att klä den nya språkskruden i målspråkets (MS) kultur. Och dessutom är en kommunikativ översättning i många fall en förbättring av KT eftersom översättaren tillåts att förenkla, förklara och förstärka texten om det så krävs (Newmark 1991: 11–13). Metoden passar därför den vokativa texten där lojaliteten ligger till textens mottagare, läsekretsen.

Metoden är nödvändig när man ska översätta vokativa texter vars syfte är att väcka känslor, som t.ex. populärfiktion och propagerande texter (Newmark 1988:48; Munday 2012:71). Detta innebär att metoden framför allt visar lojalitet mot läsekretsen i MT, eftersom meddelandet i KT ska kommuniceras till MT med likartad reaktion som följd (Newmark 1988:765; Munday 1991:71).

Dessa metoder har gemensamt att de båda eftersträvar equivalence mellan KT och MT. Ekvivalens (min övers) innebär att bruksmotsvarigheten bör vara densamma, att det är samma pragmatiska betydelse i sammanhanget. Det som skiljer metoderna åt är utgångspunkten med vilken det kan göras (Newmark 1991:10; Munday 2012: 71). Den semantiska översättningen

förmedlar betydelse medan den kommunikativa förmedlar meddelandet (Newmark 1991:13). Man ska dock komma ihåg att det inte finns någon given regel som helt utesluter den ena metoden som översättningsstrategi. I många fall uppmuntras snarare en växelverkan mellan dem för att göra en bra översättning (Newmark 1991: 10–11)

Newmark menar att det endast är dessa två översättningsmetoder som uppfyller kriterierna accuracy och economy, exakthet och ekonomi. Dessa två delar utmanar varandra genomgående i översättningen eftersom det handlar om en balans. Även om Newmark anser att exakthet ska komma först (Newmark 1988: 78). Detta innebär att översättaren i sin jakt på exakthet i många fall blir tvungen att kompromissa eftersom man måste vara ekonomisk med både textmängd och utrymme i översättningen (Newmark 1988: 93, 184, 198).

4.1 Tabell 1: Newmarks översättningstabell

En jämförelse av Peter Newmarks semantiska och kommunikativa översättning (Munday 2012: 71). Tabellen har reviderats för att passa uppsatsen syfte.

Parameter	Semantisk översättning	Kommunikativ översättning
Kultur	Håller sig inom KS kultur	Överför utländska element till MS kultur
Förhållande till KT	Alltid "underordnad KT"; "förlust" av mening	Kan vara "bättre" än KT; "ökar" kraften och tydligheten i texten trots förlust av semantiskt innehåll
Användning av KS	Om språknormer avviker i KT måste dessa återupprepas i MT; "lojalitet" mot författaren av KT	Respekterar KT och dess form, men åsidosätter dessa till förmån för "lojalitet" mot MS normer
Målspråksform	Mer komplex, krånglig, detaljerad, koncentrerad, tenderar att överdriva översättningen (overtranslate)	Jämnare, enklare, tydligare, mer direkt och konventionell; tenderar att underdriva översättningen (undertranslate)

Följande avsnitt om translatability kommer att hjälpa mig att svara på frågeställningens andra del; Varför väljer översättaren respektive metod och vad får det för konsekvenser för översättningen?

En duplicering, eller översättning, kan aldrig någonsin vara en exakt kopia av originalet eftersom det alltid kommer att finnas en viss skillnad mellan källtext och måltext. Men att detta för den sakens skull diskvalificerar en översättning, dess värde och giltighet, vore orealistiskt att påstå (Hasegawa, 2013:12). Hasegawa (2013) tar upp begränsningarna av translatability, (översättbarhet, min övers.) och nämner att forskare har kommit fram till att det som uttrycks på ett språk inte alltid kan förmedlas på samma sätt till ett annat utan att man tar bort eller lägger till något i texten. Detta eftersom språk bygger på olika konceptuella universum där en KT tillhör en kontext som är kulturellt och lingvistiskt annorlunda från måltexten (Hasegawa, 2013:11). Att enbart rycka en text ur dess naturliga miljö, som en japansk KT, och placera det i en annan kulturell och lingvistisk skrud, svensk MT, kan innebära att översättningen faller ut fel om inte översättaren tar bort eller lägger till något (Newmark 1988: 140–141). Detta får medhåll av Rune Ingo som nämner just språkpar som ett exempel där översättarens möjlighet att överföra strukturella och stilistiska egenskaper i måltext är svårare mellan strukturellt avvikande språk som t.ex. svenska och japanska (Ingo 2007: 15–16)

Detta teoretiska ramverk som översättbarhet ingår i kan därför hjälpa till att förklara de översättningsval som översättaren har gjort vid eventuella översättningsproblem. Dessa problem skulle kunna vara språkliga uttryck, s.k. neologismer, som finns i källtexten men som saknas helt i måltexten, vilket i så fall innebär att man som översättare måste frångå en ordagrann översättning och bege sig mot t.ex. den semantiska eller den kommunikativa översättningsmetoden (Newmark 1988: 34,70).

5. Tidigare forskning

I en kandidatuppsats vid Göteborgs universitet från 2016 undersökte författaren Theo Gillberg bl.a. den svenska översättningen av 1Q84 av Haruki Murakami och om den tenderade att vara semantiskt översatt. Till sin hjälp använde han sig av samma teoretiska bakgrund som jag i form av Newmarks teori om semantisk översättning. I sin avhandling med titeln ”POWER IN TRANSLATION. Bringing Japan to the West” jämförde han kvantitativt och kvalitativt den engelska och svenska översättningen av 1Q84 och huruvida skillnaderna i översättningarna

kunde förklaras med hjälp av en översättningskultur. I sitt resultat kom han fram till att den svenska översättningen av Vibeke Emond, en översättare som jag i denna uppsats också kommer att fokusera på, var väldigt trogen KT på bekostnad av hur väl texten flöt, vilket antydde att den var semantisk i sin utformning. Däremot poängterade Theo Gillberg i sin avhandling att detta inte på något sätt kan anses vara generaliserbart för svenska översättares angreppssätt på japanska texter i stort.

Översättningskultur är lite som modetrender skriver Ingo (2010) i sin bok *Konsten att översätta*. 1700-talet präglades av ett fritt översättningsideal medan perioderna efter det kännetecknades av principer som hyllade det motsatta. I dag svänger pendeln fram och tillbaka, men enligt Ingo talar man den senaste tiden varmt om det fria översättande, speciellt inom skönlitteraturen (Ingo, 2010: 17). Men han avgränsar inte denna trend till en specifik översättningskultur varför den lika väl kan handla om en anglosaxisk såväl som amerikansk översättningskultur. Ingo skriver vidare att medan vissa forskare är glada över att vi kommit bort ifrån likhetssträvanden är det samtidigt andra som hävdar att de översättare som vill översätta fritt snarare borde bli författare, inte översättare. Han skriver att vi förmodligen kommer att få leva lika länge med denna modeväxling som med övriga modetrender, som t.ex. ”längden på damernas kjolar, modellerna på bilar och bruksföremål” (Ingo 2010: 17–18).

Genom denna undersökning hoppas jag kunna kasta ytterligare ljus på det som Ingo skriver om pendlande översättningsideal. Dessutom kommer jag att studera det som Theo Gillberg undersökte i sin avhandling, huruvida svenska översättare är mer lagda åt att översätta semantiskt. Utöver detta väver jag också in den kommunikativa översättningsmetoden i min undersökning, där jag också har valt att undersöka fler översättare och ett större urval av litteratur. Vilka dessa översättare är, och vad för litteratur det handlar om, kommer att redogöras för mer ingående i nästa avsnitt.

6. Material och metod

I denna uppsats kommer jag att undersöka och jämföra fyra japanska originalböcker med deras svenska översättningar. Eftersom varken handling eller författare är i blickfånget för denna undersökning kommer jag inte att gå in närmare på dessa, istället fokuserar jag kort på att berätta om de personer som har översatt böckerna till svenska.

De titlar jag kommer att undersöka är: *En gåtfull vänskap*, *Efter mörkrets inbrott*, *Författare till yrket* och *Tystnaden*. Analysen kommer att genomföras med hjälp av Newmarks

semantiska och kommunikativa översättningsmetoder. Parallellt i analysen kommer jag att förklara på vilket sätt dessa två översättningsstrategier manifesterar sig i utdragen. Slutligen kommer jag att diskutera varför jag tror att dessa strategier har använts i översättningen och vad det har fått för konsekvenser.

De fyra böckerna som jag kommer att undersöka är:

6.1 Tabell 2: Analysmaterial

Titel på japanska	Titel på svenska	Författare	Översättare	Publiceringsår
アフターダーク	Efter mörkrets inbrott	Haruki Murakami	Vibeke Emond	2004/2012
博士の愛した数式	En gåtfull vänskap	Yoko Ogawa	Vibeke Emond	2003/2011
職業としての小説家	Författare till yrket	Haruki Murakami	Yukiko & Eiko Duke	2015/2017
沈黙	Tystnaden	Shusaku Endo	Yukiko & Eiko Duke	1966/2016

Vibeke Emond är en svensk översättare som bl.a. översätter från japanska till svenska. Hon har studerat japanska vid Lunds universitet och har översatt flera olika titlar genom åren från japanska till svenska. Några exempel utöver de två ovannämnda är Mordet på kommandören, skriven av Haruki Murakami, samt Sol och stål, skriven av Yukio Mishima.

I en intervju med Dagens nyheter från 7 juni 2011 säger Vibeke Emond att hennes översättarstil präglas av en vilja att varken släta över, förenkla eller stryka något som Haruki Murakami skriver (Lindell 2011). Vidare säger hon att hon är mån om att vara så trogen originaltexten som hon bara kan till både innehåll och form.

Eiko och Yukiko Duke har tillsammans översatt mängder av japanska boktitlar till svenska, och de har dessutom författat ett par egna böcker ihop. Under deras gemensamma arbete har de översatt allt ifrån barnböcker till vuxenlitteratur som t.ex. Haruki Murakami och Kenzaburo Oe. På Yukiko Dukes hemsida går det att läsa att hennes uppväxt präglades av två språk och två kulturer, den japanska och den svenska (Duke, Y 2017). I dag arbetar hon bl.a. som journalist, författare och översättare. Eiko Duke, hennes mor, är författare, översättare och tecceremonimästare och har prisats för sina insatser att sprida japansk kultur i Sverige.

I en intervju med bokhora.se från 2013 nämner Yukiko Duke att nordiska översättare alltid jämförs med amerikanska översättare, trots att det enligt henne finns en stor skillnad i förhållningssätt till KT. Hon säger att de amerikanska översättarna tar sig stora friheter när de översätter t.ex. Haruki Murakami (Sandoval 2013) där de kan stryka kapitel och skriva om lite

som de vill. Enligt henne till den grad att det uppstår en ”helt ny Murakami”, där en del av hans stil som författare försvinner i översättningen.

Jag kommer att inleda denna undersökning med att läsa de svenska översättningarna. Därefter kommer jag utifrån studiens syfte att jämföra utvalda stycken med KT. Denna jämförelse baseras på de fyra parametrarna i Tabell 1: Newmarks översättningstabell. På så sätt kommer jag att kunna se hur översättningen har gjorts och vilken metod som har legat till grund för översättningen.

Jag kommer att ge flera exempel i varje kategori på stycken som jag anser vara representativa för översättningen, dock med en reservation för att böckerna på japanska inte kommer att undersökas från början till slut. Min målsättning är dock att de stycken som valts ut åtminstone ska kunna ge en fingervisning om den eller de metoder som har legat till grund för översättningen.

För att läsare som inte nödvändigtvis kan japanska ska kunna se hur översättaren har gått tillväga kommer varje utvalt stycke att översättas genom en s.k. literal transfer. Det innebär att den japanska texten kommer att översättas ordagrant av mig utan hänsyn till kontext. Genom att göra detta kommer läsaren att få en klar bild av hur översättaren knyter samman de semantiska beståndsdelarna och skapar ett sammanhang. På så sätt kommer läsaren att kunna följa de processer och utmaningar som översättaren stod inför när hon översatte texten. Ord för ord-översättning motiverar jag som en lämplig utgångspunkt genom att citera Peter Newmark:

”In communicative as in semantic translation [...] the literal word-for-word translation is not only the best, it is the only valid method of translation” (Munday 2012: 71)

7. Disposition

Relevanta stycken för studiens syfte och frågeställningar kommer att tas upp från varje bok i respektive kategori. Där kommer stycken från KT och MT att skrivas ut med den ordagranna översättningen placerad under den japanska texten på följande sätt:

私は ビンセント です。(KT)

Vad mig beträffar Vincent är (Ordagrann)

”Jag heter Vincent” (MT)

Markeringar i fetstil är mina egna där särskild uppmärksamhet kommer att riktas på just dessa stycken. Sidhänvisning till den japanska och svenska boken skrivs ut på följande sätt; s20 för den svenska, samt j20 för den japanska.

8. Analys

I detta avsnitt kommer jag att applicera de parametrar jag presenterade i kap 4.1, ”Tabell 1: Newmarks översättningstabell”. De parametrar som kommer att figurera i analysavsnittet är följande:

Kultur

Förhållande till KT

Användning av KS

Målspråksform

8.1 Efter mörkrets inbrott

8.1.1 Kultur

「その Det där 「ラブホテル。カップル・ホテル。要するに、連れ込み。 ”Kärlekshotell. Par ” <i>Det är det där loveho där</i> ”, säger Kaoru. ” <i>Loveho?</i> ”. ” <i>Lovehotell. Hotell för par. För kärleksmöten alltså.</i> (s43, j53)	ラブホ kärlekho カップル・ホテル。要するに、連れ込み。 hotell. I korthet, ta med ens älskare till ett hotell.	だよ」 faktiskt vad Kaoru beträffar hotell. I korthet, ta med ens älskare till ett hotell.	とカオルは vad Kaoru beträffar hotell. I korthet, ta med ens älskare till ett hotell.	言う。「ラブホ？」 säger ”Kärlekho?”	
北海道 Hokkaido 仕事に för arbete besvär	から från 不自由 att göra	沖縄まで、ラブホの kärleksho finns inte beträffar	ない finns inte plats beträffar	ない finns ej eftersom eller	から ね、 eftersom eller
仕事に för arbete besvär	不自由 att göra	することは beträffar	ない。 ej existerar		
” <i>Det finns ju lovehotell överallt, från Hokkaidō till Okinawa, så man behöver ju aldrig vara rädd att man inte ska hitta jobb.</i> ” (s187, j231)					

De två första styckena har översatts semantiskt med visst inslag av kommunikativ översättningsstrategi. Semantiskt på så sätt att översättaren behåller engelsk-japanska ”loveho” och ”lovehotell” i den svenska översättningen, dock med viss modifikation där svenskans ”hotell” används istället för engelskans ”hotel”. Översättaren går dock inte så långt, kommunikativt, att hon översätter det till kärlekshotell.

Eftersom den generella svenska läsaren inte förstår den kulturella innebörden av "lovehotell" bestämmer sig översättaren för att närma sig det kommunikativa förhållningssättet genom att skriva "hotell för par", och "kärleksmöten" vilket inte återfinns i KT. Genom att göra så hjälper hon läsaren av MT att förstå att det handlar om hotell ämnat för par där man har kärleksmöten, alltså sex. Detta förhållningssätt tyder på en kommunikativ översättning eftersom man flyttar element från KT in i en språkdräkt som blir tydligare för en läsare inom MS.

Det andra stycket är dock helt semantiskt eftersom översättaren behåller "från Hokkaidō till Okinawa. Där stannar hon kvar i KT kultur eftersom en svensk läsare inte nödvändigtvis känner till dessa två öar. Hade det varit kommunikativt hade hon kunnat skriva "från norr till söder" för att lättare illustrera vad betydelsen av dessa två platser är. I boken behåller översättaren genomgående platsnamn inom KT kulturen.

8.1.2 Förhållande till KT

帰りに コンビニに 寄って 牛乳を 買ってきてくれない? もしあったらでもいいけど、
retur bekvämlighet stanna vid mjölk köpa åt mig inte om finns det är bra men

タカナシのローファット」。 「いいよ。 お安いご用だ。 タカナシの ローファットを一本」
takanashis lågfett ok faktiskt inga problem takanashis lågfett en flaska

"...men skulle du inte kunna köpa lite mjölk i en närbutik på hemvägen? Gärna Takanashi **lättmjölk** om det finns. Visst. Inga problem. En Takanashi **lättmjölk**. (s101, j125)

För att läsaren av MT lättare ska kunna hänga med väljer översättaren ett kommunikativt förhållningssätt för att vara tydligare. På svenska säger vi inte lågfettsmjölk utan vi kallar det för lättmjölk. Hade översättaren valt att översätta semantiskt hade hon valt att skriva lågfett istället för lättmjölk. Men eftersom det är tydligare för den svenska läsaren om det översätts som lättmjölk gör översättaren ett avsteg från en semantisk översättningsstrategi.

8.1.3 Användning av KS

「雪は降るう.....あなたは 来ないい..... 待ちますよお..... いくらでもお.....」
Snön faller du kommer inte väntar hur länge som helst

"Snön faaaaaller... du kommer iiiinte... jag väääntar"... så länge du viiiill..."*(s89, j111)

長い あいだ ひとつの 部屋に 監禁されてきた 人質 のようにも見える。 男の まわりには
Lång intervall ett rum i fångenskap bli satt gisslan ser ut som pojkens runt vid

なにかしら、 引き延ばされた あきらめのような ものが漂っている。
av någon anledning **förlängd** **resignation** ser ut som sak svävar

Han skulle kunna vara en fånga som tagits som gisslan och suttit länge inspärrad i ett rum. Kring honom finns en atmosfär av **ett slags utdragen uppgivenhet**. (s60, j74)

Det första stycket visar på en kommunikativ översättningsstrategi. Inom japanskan illustrerar man sång med punkter, där tonen hålls ut efter vokalerna med hjälp av dessa. Inom svenskan använder man inte punkter på samma sätt utan förlänger genom att öka på antalet vokaler. Översättaren har i detta fall frångått KT och dess form till förmån för tydlighet i MT genom att göra just så.

I den svenska översättningen väljer dessutom översättaren att gå på en kommunikativ översättningsstrategi eftersom hon lägger till en fotnot i texten. Hon skriver: ”Komugi sjunger den japanska versionen av Salvatore Adamos Tombe la neige, ö.a.”. I KT står det ingenting om vem som gjort låten, kanske är det för att det är tydligt för en japansk läsare att det är en känd låt. Vi får trots allt anta att de svenska läsarna inte känner till denna version, varför översättaren valde att förtydliga detta. Stycket blev således tydligare genom att nämna att det är ett klassiskt musikstycke, vilket således visar lojalitet mot den svenska läsekretsen och därför är kommunikativ.

Det andra stycket visar på en semantisk översättning eftersom man väljer att behålla den smått ovanliga språkdräkten som låter aningen främmande på svenska. Detta eftersom man sällan talar om ”utdragen uppgivenhet”. Hade man valt ett kommunikativt förhållningssätt skulle man välja en aning mer naturlig översättning. Utdragen uppgivenhet är en ordagrann översättning och visar på att man vill behålla denna avvikande språknorm i översättningen.

8.1.4 Målspråksform

これは 現実 なのだ、と 彼女は結論を下す。 別の 種類の現実だ、
Denna **verklighet** med säkerhet hon slutsats beslutar annan sorts **verklighet**
なぜか 私の 本来の 現実 に 取って代わっているのだ。それが どこから
på något sätt min ursprungliga **verklighet** byter ut det varifrån

もたらされた 現実 であれ、私を ここに 運び込んだのが
komma med **verklighet** än mig hit ta med in

誰 であれ、とにかく 私はひとりぼっちで、この 風景もなく 出口 もない
vem än hur som helst jag ensam denna utsikt inte ens finns utgång inte ens finns

ほこりっぽい 微妙な 部屋に 置き去りにされ、閉じこめられて しまっている。
dammig märkliga rummet övergiven inlåst helt och hållet

”Det här är **verklighet**”, sluter hon sig till. ”En annan **verklighet** har av någon anledning ersatt min ursprungliga **verklighet**. Var denna **verklighet** nu än har kommit från och vem som än kan ha fört mig hit, **förhåller det sig faktiskt** så att jag har blivit övergiven och instängd helt ensam i det här märkliga, dammiga rummet som saknar både utsikt och utgångar. (s136, j167)

MT är aningen stel och svårläst. Ordet verklighet upprepas fyra gånger, precis som i KT, där en tydlig lojalitet har visats mot KT. Upprepningar behålls genomgående och längden på styckena håller samma form som KT. Man kan här konstatera att översättaren har behållit den komplexa, smått ”främmande” tonen, som inte låter helt naturligt på svenska för att visa lojalitet mot KT och författaren. Detta illustrerar ett tydligt exempel på en semantisk översättningsstrategi där författaren genomgående är mycket lojal mot ”tonen” i KT.

8.2 En gåtfull vänskap

8.2.1 Kultur

この 一か月の 間、タイガースは よく 踏張って、首位 争いに Denna en månads tid tigrar beträffar mycket stå fast huvudposition tävling
食らい付いていた 湯舟の ノーヒットノーラン. 以降 も、ピッチャーが打線を bita sig fast badkars ingen träff inget spring sedan också pitcher line-up
引っ張っていた。 drog hårt
Under månaden som gått hade Tigers gjort bra ifrån sig och lyckats hålla sig kvar i kampen om ledningen. Efter Yufunes no-hitter hade slagmännen också sporrats att göra sitt yttersta. (s234, j189)

Baseboll har en mycket central plats inom den japanska kulturen. I denna bok har också basebollen tagits upp vid ett flertal tillfällen där basebolltermer används flitigt. Detta innebär att översättningen håller sig inom den japanska kulturen där läsaren förutsätts veta vad en no-hitter är, eller att Yufune är en basebollspelare som spelade för Tigers. Hade översättaren velat hade hon kunnat ändra på vissa termer så att det skulle vara tydligt att en no-hitter är en basebollmatch där ingen i laget lyckas träffa bollen som kastas. Detta vet förmodligen inte den generella läsaren inom MS varför det bör ses som ett exempel på att översättaren inte anpassar texten efter läsekretsen utan håller sig helt inom kulturen i KS.

8.2.2 Förhållande till KT

これを雑誌 『JOURNAL of MATHEMATICS』へ 郵送するよう 頼んだ からだ。 Detta magasin matematikjournal till postar metod bad om eftersom
Bad mig skicka att skicka den till tidskriften ”JOURNAL of MATHEMATICS” (s27, j24)
今日は 『JOURNAL of MATHEMATICS』の No37、証明を送ったのか・・・・・・・・・・。 Idag beträffar matematikjournalens no37 bevis skickat väl?
Idag skickade jag väl in ett bevis till nummer 37 av ’JOURNAL of MATHEMATICS’ (s31, j27)

8.2.4 Målspråksform

ほとんど 無意識の 状態で 食べるため、 骨を とったり 殻をむいたり する
mestadels omedveten status äta angående ben plocka skin skala gör
料理は 不向きと 考え、スプーン一本で 野菜も 蛋白質も 一緒に
mat beträffar opassande tanke sked ett objekt grönsak också protein också tillsammans
取れるよう、クリームシチューを用意 していた。
kan ta sätt kräm stuvning förbereda gjorde.

Eftersom han åt så gott som utan att vara medveten om det, tänkte jag att det inte var så lämpligt med mat som hade ben att plocka bort eller skal att skala och hade därför lagat en stuvning, så att han bara behövde använda en sked och ändå kunde få i sig både grönsaker och proteiner. (s25, j22)

Här följer översättaren KT väldigt nära i sin översättning. MT är aningen lång, lite smått svårsläslig och hade kunnat putsas till. Den visar på det som är genomgående för översättningen nämligen att den är semantisk i sin utformning. Den är aningen komplex, detaljerad och hade kunnat struktureras om för att tydligare passa MS. Men, detta är ett val som översättaren gör. Hon väljer att vara lojal mot författaren snarare än läsekretsen av MT och väljer därför inte att ändra om längden på styckena för att det ska låta smidigare och mer direkt, något som i så fall hade antytt att det var en kommunikativ översättningsstrategi som låg till grund för utformningen. En sådan är nämligen mer lättläst i jämförelse med en semantisk.

8.3 Författare till yrket

8.3.1 Kultur

だから 新宿の ゴールデン街にも 足を 踏み入れた こと. がありません。
Därför **Shinjukus gyllene distrikt** fot att ha gått på sak inte existera

Därför har jag nästan aldrig varit i **nöjeskvarteret Golden Gai** i Shinjuku. (s45, j59)

そうやって かき集めた お金で、国分寺の駅の 南口に 店を開きました。
så gjorde skrapat ihop pengar **kokubunjis stations** södra ingång affär öppnat upp

Med de pengar vi hade lyckats skrapa ihop, öppnade vi så småningom en liten bar vid **Kokubunji Stations** södra utgång. (s24, j32)

武蔵野 近所には ジャズ・ミュージシャンが たくさん住んでいた から 安い
musashino område vid jazz musiker flera bodde eftersom billig
ギャラでも みんな(たぶん) 快く 演奏 して くれた。
gage även om alla förmodligen glädje musikföreställning gjorde gav

I **Musashinoområdet** bodde det massor av jazzmusiker och de spelade med glädje (tror jag åtminstone) för **små arvoden**. (s24-25, j33)

Det första stycket visar på ett kommunikativt förhållningssätt eftersom översättaren lägger till information för att hjälpa läsaren av MT med kulturell förståelse. I KT står inget om att Golden gai är ett nöjeskvarter, det är nämligen underförstått bland de som känner till i japansk kultur att det är ett område med mycket barer. Men för en svensk läsare hade det inte varit tydligt, varför översättarna lägger till den informationen för att man ska förstå att författaren inte går ut särskilt ofta i detta nöjeskvarter och hänger i barer och dricker.

De andra två styckena är däremot exempel på en semantisk översättning. Kokubunji är en station i utkanterna av Tokyo, detta ges inget närmare beskrivning utan översätts rakt av. Läsaren av MT vet därför inte var detta är i förhållande till Musashinoområdet. Detta får konsekvenser för läsaren av MT eftersom det finns en underliggande mening här.

Musashinoområdet ligger nämligen alldeles bredvid Kokubunji, det vet de läsare inom KS kultur. Det innebär att man vet att det var väldigt lätt för musikerna att ta sig till Kokubunji för att spela på Murakamis bar, och det kan t.o.m. vara en av förklaringarna till att de kunde ta ett litet arvode. Hade översättaren velat vara tydligare hade de kunnat skriva något i stil med ”i närheten av baren bodde det massor av jazzmusiker”, vilket de alltså inte gör här eftersom de förhåller sig semantiskt till KT.

8.3.2 Förhållande till KT

「時間と潮は人を待たない」ということわざがありますが、
Tid och tidvatten beträffar människa väntar inte sägs ordspråk existerar men

”**Tiden och tidvattnet väntar inte på någon**”, heter det i det gamla ordspråket. (s121, j158)

ある日ふと思いついて『風の歌を聴け』という最初の小説(みたいなもの)を書き上げ、
Existera dag plötsligt tänka på vindens sång lyssna sägs första novel **ser ut sak** skrivs klart.

En dag fick jag bara för mig att jag skulle försöka mig på att skriva och **plitade** ner min första roman, *Kaze no uta wo kike* (eng. titel **Hear the Wind Sing**). (s12, j14)

Det första stycket är mycket intressant för att det är ett tydligt exempel på en semantisk översättningsstrategi. Först och främst existerar inte det ordspråket på japanska, Murakami har helt enkelt tagit det engelska ordspråket ”time and tide wait for no man” och översatt det själv på japanska. Det finns ett existerande ordspråk på japanska med denna betydelse men det använder alltså inte Murakami. Det som översättarna gör i detta fall är att de behåller

Murakamis vilja att använda sig av ett icke-existerande ordspråk. Något som faktiskt är en språkkulturell felaktighet i MT. ”Tiden och tidvattnet väntar inte på någon” existerar inte som svenskt ordspråk” och hade författarna gått på en kommunikativ översättningsstrategi hade de mycket väl kunnat rätta till ”felet” eller använt något som mer tydligt hade kunnat illustrera ordspråkets betydelse på svenska. Vilket de alltså inte gör här.

Det finns också ett exempel på när översättaren har valt att översätta relativt kommunikativt i samma stycke. Verbet ”plita” finns inte med i KT men däremot ett ord som uppmuntrar till förekomsten i MT. På japanska står det ”(みたいなもの)” som kan översättas som ”något som liknar”. Istället för att skriva det väljer översättaren istället ”plita” för att rendera tonen av att ha skrivit något som kan liknas vid ett försök att skapa en roman.

Det finns också exempel på när översättarna lägger till information för att förtydliga vissa delar. Som i det andra stycket där de lägger till namnet på den engelska titeln av kaze no uta wo kike, trots att detta alltså inte finns i KT. På många sätt symboliserar dessa två förhållningssätt översättningsstrategin när det kommer till förhållandet till KT. Mestadels semantiskt med några inslag av kommunikativa bitar.

8.3.3 Användning av KS

翻訳	というのは	素人が	手を出す	ような	簡単な	もの	じゃない
Översättning till	kallas	amatör	hand	skicka in	liknar	enkel	saker inte existerar
とか	「作家の	翻訳	なんて	はた迷惑な	道楽だ」		
bland annat	författarens	översättning	saker som	obehag för andra	hobby		
みたいな	ことを	あちこちで	言われた	みたい	です。また『アンダーグラウンド』		
liknande	saker	här och där	sades	liknar	är. åter underjorden		
という本を	書いた	ときは、	「ノンフィクションの	ルールを	知らない」		
sägs	bok	har skrivit	tiden beträffar	facklitteraturens	regler	känner inte	
とか	「安っぽい	お涙頂戴だ」	とか	「お手軽な旦那芸だ」	等々	さまざま	
bland annat	billig	tårar ta emot	bland annat	enkel	amatör	och så vidare	olika
批判を受けました。							
kritik ta emot.							
”Översättning är inte så enkelt att vilken amatör som helst kan ge sig på det” och ”Översättningar utförda som tidsfördriv av författare är något vi borde besparas”. När jag skrev boken <i>Underground</i> fick jag också hård kritik, denna gång av ett antal författare som skriver sakprosa. ”Han vet inte vad som gäller när man skriver facklitteratur”, ”Billig tårdrypare”, ”ytligt och slarvigt av känd författare”, hette det. (s9, j11)							

Översättarna håller sig väldigt ofta till KT när det kommer till att sätta ut punkter, kommatecken och själva längden på stycken. Stycket ovan är ett bra exempel på ett längre segment där man håller sig till källspråksformen i sin översättning. Detta har varit tydligt i de allra flesta fall när jag tittat på andra exempel i boken där översättarna har varit semantiska på så sätt att de försöker replikera samma källspråksstil i MT.

8.3.4 Målspråksform

向こうに den andra parten på	待つつ att vänta	つもりが intention	ないの inte existerar	なら、その om det	事実を verklighet	しっかりと tydligt
踏まえた basera på	上で、こちらの över denna	スケジュールを schema	積極的に、意図的に positivt avsiktlig	設定していく skapa gå och göra	しか och göra bara	
ありません。 inte existerar						
Om du inte tänker låta dem vänta, måste du ta in den sanningen och aktivt och medvetet göra upp en tidsplan. Det vill säga du får inte vara passiv, utan aktivt sätta upp mål. (s121, j158)						

Murakamis berättarstil kan säkert beskrivas lite olika beroende på vem man frågar, men på något sätt präglas den bl.a. av en systematisk berättartyp som vissa kanske menar kan vara lite stel. Denna ton tycker jag visar sig i detta exempel där Murakami, steg för steg, beskriver en situation och avslutar med en sammanfattning. Denna ton behåller översättarna genomgående i många av de exempel jag visat på tidigare i denna bok. Man kan t.o.m. tala om att den ibland behålls på bekostnad av att låta lite smått komplicerad och just stel. Men det är inte något fel i det, utan detta är ett exempel på den semantiska översättningen där man inom ramen för detta låter texten vara aningen svårläst, men det är för att det är så texten är på japanska.

8.4 Tystnaden

8.4.1 Kultur

一五八七 1587	年 år	以来、日本の sedan Japans	太守、 generalguvernör	秀吉が Hideyoshi	従来の fram tills nu	政策を plan	変えて ändrade	基督教を kristendom
迫害 しはじめると、 förfölja börja göra och								
Sedan 1587 hade Hideyoshi, den dåvarande japanske ledaren, helt ändrat politik och börjat förfölja de kristna. (s12, j5)								
「今宵は Ikväll beträffar								
孟蘭盆 bon festival								
じゃ。 är								
パードレは fader								
知らんじゃろばってん」 beträffar vet								
番人の話によると、 väl men								
vakts prat enligt								
今夜は ikväll beträffar								
仏教の buddisms								
孟蘭盆で、 bon festival vid								
長崎の nagasakis								
民家は invånare								
灯籠を beträffar								
軒先に lanterna								
つけて hus fasad vid								
sätta dit								

灯をともすの だと言うのである。
ljus tända sägs det är

”I kväll är det urabon, padre. Ni vet väl vad urabon är?” Vakterna förklarade att invånarna i Nagasaki på urabon brukade hänga upp lyktor vid takfoten på huset och tända ljus i dem för att hedra de döda.(s210, j200)

天に 御座ます我等の 御おや、御名を 尊まれ 給え、あてのまま なるごとく、
himmel att vara vår ära fader ärade namn. Värdefulla snälla mål tillstånd bli som

御代、 来たりたまえ 天 において、御 おんた 地 においても、
Ärade regera kom själ himmel i ärade - jord i även

あらせ給え 我等が日々の 御 やしないを今日あたえたび給え、
Vara snälla vi dagar ärade näring idag gåva snälla

我等よりおいたる 人に 許し 申すごとく我等おい 奉る 事を
Vi från rackartyg personer förlåt säga som vi jag att erbjuda saker

ゆるし給え、われらをてんたさんに放し給う 事 なかれ
Förlåt snälla våra frestelse släpp att göra saker måste inte

Fader vår som är i himmelen, helgat varde Ditt namn; tillkomme Ditt rike; ske Din vilja, såsom i himmelen, så ock på jorden; vårt dagliga bröd giv oss i dag och förlåt oss för våra skulder, såsom vi ock förlåta dem oss skyldiga äro, inled oss icke i frestelse, utan fräls oss ifrån ondo. Amen (s172, j163)

果報なる哉。今 より デウスのため 死する 者。。。
Tur bli hur nu från deus för dör person

”Saliga äro de döda, som dö i Herren härefter...” (s175, j165)

主の 平安。基督の 光榮。
Principens fred kristus ära

Guds frid. Ära vare Kristus. (s26, j16)

Översättningen kring kulturen i den historiska skönlitterära boken Tystnaden har en central roll, och det finns många exempel på när översättaren går in och översätter många av styckena kommunikativt. Det första stycket lägger översättaren till ordet dåvarande som får modifiera Hideyoshi snarare än dåtidens strategi.

I stycke två däremot följer översättarna den beskrivning som nämns i boken. Man kan med andra ord se att det finns exempel där man både översätter semantiskt men också kommunikativt.

I de fall när boken bli väldigt kommunikativ är för att det saknas alternativ. De böner som yttras i boken är i grund och botten inte japanska. Utan att tillgå en kommunikativ översättning skulle meningarna bli helt obegripliga för en läsare av MT varför ett avstamp från en semantisk översättning var nödvändig. Detta kan man se som ett mycket tydligt

exempel på det som Hasegawa kallar för translatability, att det som uttrycks på ett språk inte alltid kan förmedlas på samma sätt till ett annat utan att man tar bort eller lägger till något i texten. Detta eftersom språk bygger på olika konceptuella universum.

8.4.2 Förhållande till KT

この国にはな、どうしても	基督教を	受けつけぬ	何かがあったのだ
Detta land i	oberoende av vad	kristendom acceptera inte	något har hänt
”Det är någonting i det här landet som totalt förkväver kristendomen och hindrar dess tillväxt” (s248, j239)			
到着早々、	ここでも巡察	師	ヴァリニャーノ神父から
anländ så snart som	här även patrullera	instruktör	Valignano präst från
きびしい注意を	うけ	ねばならなかった。	
hård	försiktig	få	måste inte inte
Omedelbart efter sin ankomst erhöll de dock en skarp tillrättavisning av visitatorn Valignano,(s23, j14)			

I första stycket använder författaren ett gammalt sätt att skriva ”acceptera inte”. Denna ton behåller översättarna genomgående varför texten många gånger får ett ton som bör anses vara ett sätt att närma sig detta. Ett exempel är ”förkväver” som känns aningen gammeldags.

I det andra stycket kan man se exempel på ett semantiskt och kommunikativt förhållningssätt i översättningen. Semantiskt på så sätt att man likt KT inte skriver ut vad en visitator är i den löpande texten, men kommunikativt eftersom att man förtydligar det senare. För det översättarna har gjort, till skillnad från KT, är att de har tydliggjort mängder av ordförklaringar, däribland visitator, i slutet av boken i ett eget avsnitt. Detta avsnitt saknas i KT vilket innebär att man mycket klart visar kommunikativa tendenser i MT och dess utformning.

8.4.3 Användning av KS

ところが、	皮肉な	ことには	日本	政府が	自国の	船の	異国	渡船を
Å andra sidan	sarkastisk	sak	vid	Japan	regering	ens lands	båts	annat land färja
禁止した	結果、	極東	における	生糸	貿易は	すべて	澳門の	ポルトガル
förbjuda	resultat	långt	österut	vid	rå silk tråd	handel	beträffar	hela Macaos Portugal
商が	独占する	ようになった	ため、	この	港の	今年の	輸出	総額は
affär	monopolisera	komma till en punkt	för	denna	hamns	i år	export	totalsumma
beträffar								
<u>四十万</u> セラフィンで、一昨年								
や 昨年を								
十万								
セラフィン上まわるのだそうです。								
400 tusen serafimer förra året								
och förr förra året 100 tusen serafimer att överstiga sägs det är								
Ironiskt nog har den japanska regeringens förbud för fartyg från det egna landet att segla till främmande länder gjort att monolet på silkeshandeln i hela Fjärran östern helt har hamnat i händerna på de portugisiska								

köpmännen i Macao. I år kommer exporten att inbringa **fyrhundra** serafimer, hela **ettthundra** serafimer mer än både föregående år och året dessförinnan. (s30-31, j20-21)

Detta stycke har översatts semantiskt genom att man har valt att behålla den långa och krångliga meningsstrukturen där man måste läsa om stycket för att få ett sammanhang i det hela. Den japanska KT är lika lång och den svenska översättningen är lojal mot författaren genom att man behåller samma längd på stycket och behåller formen och innehållet. Stycket är inte helt begripligt och det är svårt att få ett sammanhang i det hela. Dessutom visar det sig att man översatt annorlunda där mängden serafimer är betydligt färre i MT än i KT.

8.4.4 Målspråksform

乙名たちはそれぞれ眼くばせをしあい、自分たちが責任を持っている
Senare namnen beträffar respektive öga dela ut göra tillsammans sig själva ansvar håller

この異人をつれて右、左に別れていく。
denna utlänning ta med höger vänster dela gå

De båda otona-representanterna blinkade åt varandra i hemligt samförstånd och gav sig iväg åt var sitt håll med dessa främlingar som de hade fått sig **anförtrodda**. (s287, j276-277)

その人がいかなる情報にせよ教会を裏切るなどとは
Denna person vilket sort som helst information även om kyrkan förråder osv vad beträffar

信じられないことである
tror inte sak är

Det föreföll ofattbart att denne man, **vilka omständigheterna än var**, skulle förråda kyrkan. (s11, j5)

今日、我々はポルトガルの「海外領土史研究所」に所蔵された文書の中に
I dag vi beträffar Portugals **utomlands territorium forskningsinstitut** ens ägo vara i dokument i

このセバスチャン・ロドリゴの書簡を幾つか、読むことができるが、
denna Sebastian rodriguez brev flera läsa saker kan

I dag kan vi läsa flera av Sebastião Rodrigues brev som finns bevarade i det bibliotek i Portugal som tillhör Institutet för historiska studier av främmande länder. (s24, j15)

De två översta styckena är exempel på att man valt att översätta semantisk där meningarna hade kunnat bli lättare att läsa. Nu är de aningen omständliga och smått indirekta. Detta eftersom det är en viss ton man är ute efter i texten. Översättarna vill vara nära KT till både ton och känsla vilket tyder på att det är en semantisk översättningsstrategi man har gått på här.

I det sista stycket kan man utläsa två saker. Det första är att man har delat upp stycket i den svenska översättningen. I KT är styckena förhållandevis långa och vid flera tillfällen kortar man ner dem för att det fungerar bättre på svenska. Det tyder på att man i detta fall har använt sig av en kommunikativ översättningsstrategi. Det andra som går att utläsa är att man behåller

den smått komplexa och detaljerade "institutet för historiska studier av främmande länder". Sådant institut saknas på svenska och hade man velat vara ännu tydligare hade man kunnat försöka hitta en motsvarighet på svenska som existerar och som folk känner till. Detta gör man alltså inte eftersom man väljer en semantisk översättningsstrategi.

9. Diskussion

I detta avsnitt kommer jag att diskutera de resultat jag fick fram av min analys av de fyra böckerna. I min analys har jag svarat på den första av mina två frågeställningar huruvida översättningarna kännetecknas av ett semantiskt eller kommunikativt förhållningssätt, och på vilket sätt det manifesteras i de svenska texterna. I diskussionskapitlet kommer jag att svara på varför översättaren väljer respektive metod och vad det får för konsekvenser för översättningen. Min hypotes var att de framför allt översattes genom ett semantiskt förhållningssätt, något som också visade sig stämma, trots att det också fanns inslag av kommunikativ översättning.

Efter mörkrets inbrott kännetecknas av en semantisk översättningsstrategi med inslag av kommunikativa aspekter. Översättaren håller sig inom den japanska kulturen och byter inte ut platsnamn eller kulturella aspekter för att göra det lättare för läsaren att förstå innehållet. Däremot finns det exempel på när man åtminstone försöker hjälpa till aningen för att det ska bli någorlunda tydligt för läsaren. Alternativet hade varit att delar som "lovehotel" annars blir helt obegripligt, och lovehotel är en central del av bokens handling. Detta övervägde översättaren varför hon då bestämde sig för att tydliggöra vad ett kärlekshotel faktiskt är.

Det finns också fler exempel på där man förhåller sig kommunikativt till KT vilket innebär att man ökar tydligheten för läsaren på bekostnad av det semantiska innehållet. Som exemplet med lågfettsmjölken som blir till lättmjölk, eller att man ändrar formen för när man sjunger något på japanska med punkter, mot när man gör det på svenska med utdragna vokaler.

Den tydligaste aspekten som dock gör översättningen starkt semantiskt är att tonen i målspråksformen har behållits. Upprepningar skrivs ut, inget stryks och naturligheten kan ibland sättas åt sidan till förmån för att behålla den smått främmande tonen. Vilket också kan tänkas vara anledningen till varför man behåller denna ton i översättningen. Översättaren tycks eftersträva att man ska förstå att det är en bok som kommer ur ett annat kulturellt sammanhang, skriven på japanska i grund och botten och inte svenska.

En gåtfull vänskap är också den översatt semantiskt med inslag av en kommunikativ översättningsstrategi. Översättaren väljer att behålla kulturspecifika element som inte alltid är så tydlig för läsaren av MT. Basebollens regler är t.ex. inte lika kända för svenskar som de är för japaner. Det innebär att man kommer att gå miste om en del av den informationen till förmån för att översättaren visar hängivenhet mot författaren och alltså inte lägger till och t.ex. förklarar vad en ”no-hitter” är.

Översättaren fortsätter att förhålla sig semantiskt till KT genom att behålla engelska ord som finns med i den. Precis som när det kommer till matematikexemplen som hade kunnat förenklas om man hade velat gå in och ändra om. Detta gör alltså inte översättaren eftersom hon inte vill att något ska strykas eller göras om helt.

Översättaren visar störst semantisk hängivenhet mot KT genom att försöka behålla tonen och språket i sin översättning. Ibland är stycken aningen långa och hade kunnat struktureras om för att öka naturligheten i dem. Men översättaren vill inte ta sig för stora friheter och ändra om för mycket i texten. Hon vill vara lojal mot författaren och det kommer ibland på viss bekostnad av att texten inte flyter lika mycket som den hade kunnat göra.

I översättningen av boken Författare till yrket visar också den på en semantisk översättningsstrategi där det finns mindre inslag av ett kommunikativt förhållningssätt. Första stycket som behandlar kulturen sammanfattar det ganska väl. Framför allt översätter man semantiskt men att det finns inslag där man vid vissa tillfällen går in och förtydligar saker för läsaren av MT. Som när man lägger till ”nöjeskvarteret” för att man ska förstå vad för område Golden Gai är. Sedan återgår man till ett semantiskt förhållningssätt som i de två exemplen där man inte berättar om var platser i Tokyo ligger i förhållande till varandra. Och en anledning till det kan vara att man inte vill ändra om för mycket i texten, samt att man inte bedömde det som relevant för en läsare av MT att förstå det.

På den semantiska vägen fortsätter man. I fallet med ordspråket vill man inte rätta till Murakamis ”röst” och skriva ut det korrekta ordspråket som han alltså inte använder sig av. Anledningen till det är att man är lojal mot Murakamis vilja att säga det på just det sättet. Och detta visar onekligen på att man inte vill påverka översättningen för mycket där man gärna förhåller sig lojal mot författaren. Det är hans ord och hans vilja att det ska vara ”fel”. Därför rättar man inte till det för läsaren av MT. Genomgående är man därför, både till innehåll och form, ofta väldigt nära KT i sin översättning.

I den sista boken Tystnaden är kulturen en mycket central del. Den bygger nämligen på historiska element varför översättarna ibland använder sig av ett kommunikativt förhållningssätt i översättningen. Anledningen till det är för att en läsare av MT inte förväntas veta vem t.ex. Hideyoshi var inom den japanska historien. I andra fall förhåller man sig semantiskt eftersom boken i vissa fall innehåller förklaringar av de kulturella aspekterna. Då behöver man inte förklara kulturen kommunikativt utan kan bara översätta semantiskt helt utifrån KT och hur den ser ut.

Det finns dock exempel på när översättarna måste använda sig av en uteslutande kommunikativ översättning, och det gäller de fall när man översätter bönerna. De hade blivit obegripliga om man inte översatte fader vår på det sättet vi läser bönen inom MT kultur.

Vidare i översättningen bör det nämnas att MT språk är relativt traditionellt och formellt. Anledningen till det är för att man följer KT som har samma stil och ton, varför översättningens förhållande till KT är av semantisk natur. Den är detaljerad, komplex och är det eftersom den vill följa tonen i KT.

Det finns dock exempel på när man är både semantisk och kommunikativ på samma gång. Ett exempel på det är "visitator" som inte förklaras i den löpande texten, vilket således är ett bevis på hängivenhet mot författaren, då en förklaring i KT heller inte finns. Däremot återfinns ett helt eget avsnitt med ordförklaringar i slutet av boken i MT där mängder av ord och begrepp förklaras, däribland visitator. Detta är ett mycket tydligt exempel på ett kommunikativt förhållningssätt eftersom man vill förklara och förtydliga begrepp och ord för läsaren av MT.

Styckena i Tystnaden är i flera fall av det längre slaget, och översättarna försöker så gott det går att behålla dessa strukturer, även om de i flera fall kortar ner dem aningen för att de ska passa en svensk språkskrud. Då de trots allt kan vara aningen långa och smått komplicerade innebär det att man som läsare blir tvungen att läsa om vissa stycken eftersom de innehåller en del information. Utöver detta präglas översättningen genomgående av viljan att behålla tonen från KT i MT. Och återigen, man gör detta för att visa hängivenhet mot författaren och dennes röst och ton. Och priset för detta kan ibland vara att stycken känns lite långa.

Samtliga böcker präglas mestadels av en semantisk översättningsstrategi där man vid olika tillfällen går över till en kommunikativ översättningsmetod. Den semantiska översättningen innebär i vissa fall att texterna kan kännas aningen svårlästa och ibland lite onaturliga på

svenska, utan att det för den sakens skull vara fråga om inkorrekt svenska. Det handlar snarare om översättarnas vilja att visa hängivenhet mot författaren och sättet böckerna är skrivna på. Om det är upprepningar och krångliga textpassager är de med av en anledning. Man vill därför inte ta sig för stora friheter och omarbeta texterna på bekostnad av det semantiska innehållet som faktiskt finns i KT. Detta förhållningssätt är i linje med vad översättarna själva har uttryckt angående sitt sätt att översätta böcker på. De vill helt enkelt inte gå in och ändra om för mycket i MT trots att det ibland kan innebära att det finns otydligheter som hade kunnat bli mer tydliga. Detta är dock en avvägning som översättarna gör, och det finns flera exempel på hur de skickligt löser vissa av dessa utan att inkräkta för mycket på författarens ton och röst.

Även om det krävs betydligt närmare analys av böckerna tycker jag mig ändå kunna uppfatta en viss tendens där åtminstone en av de två skönlitterära böckerna, *Efter mörkrets inbrott*, tycks ha översatts aningen mer kommunikativt än den facklitterära boken *Författare till yrket*, eller den skönlitterära boken *Tystnaden* som bygger på historiska händelser. Anledningen till det skulle rent spekulativt kunna vara ett tecken på vad Newmark säger om översättningar som bedöms vara ”viktigare”. Han menade att ju viktigare en text är desto mer ordagrant bör den översättas (Newmark 1991: 1). Om då den facklitterära boken bedöms vara viktigare eftersom han talar direkt till läsaren, samt *Tystnaden* som bygger på verkliga händelser, kan det i så fall vara ett tecken på ett förhållningssätt där man är mer bunden till KT och författaren. Detta kommer dock kräva en närmare analys och jämförelse vilket jag inte har tittat närmare på i denna uppsats.

Jag hoppas dock att min undersökning har kastat ytterligare ljus på ett relativt outforskat område där vi förhoppningsvis är ett steg närmare en bild av hur japansk litteratur översätts till svenska och vilka metoder det är som präglat dem.

Litteraturlista

Häger, Björn. 2009. *Reporter : En grundbok i journalistik*. Finland: Nordstedts.

Hasegawa, Yoko. 2013. *The Routledge course in Japanese translation*. New York: Routledge.

Ingo, Rune. 2007. *Konsten att översätta – Översättandets praktik och didaktik*. Lund: Studentlitteratur.

Kindaichi, Haruhiko. 2010. *The Japanese Language*. USA: Tuttle Publishing.

McQuail, Denis. 2005. *Mass communication theory*. 5. uppl. London: SAGE.

Munday, Jeremy. 2012. *Introducing Translation Studies*. New York: Routledge.

Newmark, Peter. 1988. *A Textbook of Translation*. New York: Prentice Hall.

Newmark, Peter. 1991. *About Translation*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.

Pettersson, Nils-Owe., Pettersson, Ayako. 1995. *Japansk syntax*. Lund: Studentlitteratur.

Internetkällor

Duke, Yukiko 2017. Yukiko.se. <http://yukiko.se/> (Hämtad 2018-11-04)

Gillberg, Theo 2016. Gupea.ub.gu.se <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/46563> (Hämtad 2018-09-22)

Lindell, Charlotta. 2011. *Murakamis svenska röst*. dn.se. <https://www.dn.se/dn-bok/murakamis-svenska-rost/> (Hämtad 2018-11-03).

Sandoval, Åsa. 2013. *Måndagsmöte: Yukiko Duke*. Bokhora.se. <http://bokhora.se/2013/mandagsmote-yukiko-duke/> (Hämtad 2018-11-03)

Originalböcker på japanska

遠藤, 周作. 1966. *沈黙*. 62. 刷. Tokyo: 大日本印刷株式会社.

村上, 春樹. 2004. *アフターダーク*. 1. 刷. Tokyo: 株式会社講談社.

村上, 春樹. 2015. *職業としての小説家*. 2. 刷. Tokyo: 株式会社スイッチ・パブリッシング.

小川, 洋子. 2003. *博士の愛した数式*. 10. 刷. Tokyo: 大日本印刷株式会社.

Översättningar på svenska

Duke, Eiko och Yukiko. 2016. *Tystnaden*. Umeå: Atrium Förlag.

Duke, Eiko och Yukiko. 2017. *Författare till yrket*. Stockholm: Norstedts.

Emond, Vibeke. 2011. *En gåtfull vänskap*. Bonnier.

Emond, Vibeke. 2012. *Efter mörkrets inbrott*. Stockholm: Norstedts.